

KULTURA – MOJA DOMOVINA¹

Spoštovani gospodje, spoštovane gospe, dragi rojaki, drage rojakinje, vsi, ki vam je pri srcu z veliko začetnico napisana kultura!

Verjetno je že kdo, ki je v počastitev Slovenskega kulturnega praznika govoril s tega mesta v preteklih letih, takoj na začetku omenil, da piše v različnih slovarjih in enciklopedijah, kaj vse spada pod pojem kulture in tudi, da se vsebinske opredelitve med seboj precej razlikujejo. Morda je povedal tudi to, da so navedene obširne in do neke mere celo zelo ustrezne utemeljitve tudi v tistih enciklopedijah, ki so nastale v času in s podporo ideologij in režimov, ki so se uvrstili v zgodovino kot največji uničevalci človeštva in njihove kulture.

Spričo povedanega se vprašujem, kaj je z nami ljudmi tako narobe, da so napisane utemeljitve tako lepe, tako dobre, tako plemenite, skratka v samem vrhu kulture, naša dejanja pa so z napisanim v največjem nasprotju. In na ponovno vprašanje, zakaj je to tako, sem si odgovorila, da zato, ker nemalokrat manjka nam vsem resnično prizadevanje, da bi živeli v stvarnem, resničnem, ustvarjalnem, in ne razdiralnem, uničevalnem razmerju do sveta in s tem tudi do samih seboj, da bi živeli v medsebojnem sožitju, ki vključuje medsebojno enakovredno in enakopravno spoštovanje. In da bi se s tem namenom pokončno, samozavestno, pa čeprav pod pezo različno težkih bremen in stisk, ki nas pestijo kot ljudi in kot narod, kot narodno skupnost, zavestno trudili, da bi bila kultura v resnici naša domovina.

Take misli so se mi motale po glavi, ko sem zadnji mesec lanskega leta med pešačenjem po Istri premišljevala, kako naj na proslavi v počastitev največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna zastavim govor, govor o kulturi, ki je, ali vsaj bi morala biti, naša domovina. Med pešačenjem sem se tu in tam ustavila ob starosvetnih ograjah. Da, ob preprostih ograjah, ki so zložene skupaj iz večjih in manjših neobdelanih kamnov. Tudi po več deset metrov dolge ograje, ki še vedno prepredajo Istro in tudi del Krasa, so vedno gradili le mejaši zemljišč, ker so na ta način od sosednjega mejaša oddelili in ogradili svoje njive in pašnike, svojo zemljiško posest. S kamenjem, ki je med oranjem privrelo na dan, sta mejaša leto za letom, desetletje za desetletjem, vsak s svoje strani večje gradila, pa tudi dograjevala in popravljala ograjo, in tako nadaljevala delo svojih prednikov. Po nenapisanih pravilih sta zlagala kamenje le do take višine, da sta se lahko, če se jima je zahotelo, po opravljenem delu ali pa med delovnim počitkom, vsak s svoje

strani z eno roko naslonila na ograjo in se pogovorila, pa tudi dogovorila, kar je bilo potrebno. Takega ali drugačnega ustnega dogovora, ki sta ga sklenila pri ograji, pa sta se samoumevno držala, sta ga samoumevno izpolnila.

Čeprav sem mimo teh zidov, kot jim pravijo v slovenski Istri, v italijanskem istrskem narečju pa tudi muretti, hodila že nič kolikokrat, me je to pot dobesedno zaustavilo sicer preprosto spoznanje, da je vsaka ograja, ki je sestavljena iz tisoč in tisoč kamnov, preudarno in vztrajno delo dveh ljudi, stotine in stotine brezimnih ljudi, ki jih nisem in jih ne bom nikoli spoznala. Vendar ljudi, ki nam iz roda v rod podarjajo svoja sto in stoletna prizadevanja, ki se kažejo v preprostih, skromnih pa tudi veličastnih spomenikih naše kulture. In tudi, da je takšen zid delo človeških rok, delo dveh mejašev, ki sta se tako kot že njuni predniki – vsak na svoji strani ograje, vsak na svojem koščku skrbno obdelane zemlje složno trudila za preživetje. Kljub težakemu in z današnjimi besedami nemalokrat tudi stresnemu delu, če se je bližala kakšna nevihta ali se je mudilo pospraviti pridelek, pa sta si tu in tam že med delom, večinoma pa po opravljenem delu, vzela čas za pogovor, čas za dialog.

Morda se že nestrpno vprašujete, kaj pa imajo opraviti ročno narejena ograja iz kamenja in preprosta kmeta – mejaša, ki tratita čas s pomenkovanjem vsak na svoji strani ograje, z današnjim slavnostnim govorom, ki naj bi bil posvečen z veliko začetnico pisani Kulturi? In se tudi vprašujete, saj ograje vendar ločujejo, ne pa združujejo ljudi?

Res je, če ste mislili ograje nasploh, vam ne kaže oporekati. In če ste mislili na ograje v naših glavah in srcih, prav tako ne. Če pa ste začutili v moji pripovedi o ograji, mejaših in njunem pogovoru ter samoumevnem izpolnjevanju njunih morebitnih dogovorov govorico različnih simbolov, govorico različnih pomenov, pa smo na isti poti.

Kot etnologinji, ki skušam z raziskovanjem in obravnavanjem nekdanjih sestavin gmotne, družbene in duhovne kulture razumeti tudi njihove pomene za sodobne pojave in človeka, ki je povezan z njimi, me vedno znova nagovarja povedna in pomenljiva govorica simbolov. Govorica prisposodob, pa čeravno se kaže v še tako preprosti, že kar prvinski človekovi stvaritvi, kot je na primer ročno grajena ograja iz kamenja. Razume pa jo le tisti, ki ima, če je tako srečen, že od rojstva dano lastnost ali pa da si je z zavestnim trudom pridobil kulturo občudovanja, kulturo spoštovanja in kulturo priznanja ustvarjalnim človekovim prizadevanjem. Nagovarja pa me tudi simbolika, ki se izraža v pretehtanem in skupnem grajenju ograj. Vendar le takih, ki na eni strani omogočajo človeku njegovo zasebnost, na drugi strani pa tudi možnost pogovora, možnost dialoga.

Spoštovane gospe, spoštovani gospodje, dragi moji rojaki in rojakinje, pa na kateri koli strani ograje že stojite, dovolite mi, da sem se tudi iz spoštovanja do vaše poslušalske zdržljivosti in potrpežljivosti odločila nekoliko obširneje spregovoriti

¹ Govor je avtorica kot slavnostna govornica na povabilo rektorja Katoliškega doma prosvete Jožeta Kopeiniga 5. 2. 2006 predstavila v Tinjah na avstrijskem Koroškem, kjer je skupaj s koroškimi Slovenci in povabljenimi iz Slovenije praznovala slovenski kulturni praznik – Prešernov dan. (op. uredništva).

le o treh temeljnih z našo, in če hočete tudi z občečloveško duhovno kulturo povezanih sestavinah, ki naj bi se kazale v naši kulturi spoštovanja človekovih, sočlovekovih ustvarjalnih prizadevanj, kulturi zasebnosti oziroma spoštovanja zasebnosti in kulturi pogovarjanja oziroma spoštovanju obljub in dogovorov, ki so povezani s kulturo dialoga.

Najprej o kulturi spoštovanja in priznanja človekovih ustvarjalnih prizadevanj:

O delu in ustvarjalnosti in njenih pomenih je bilo zlasti v svetovni literaturi že veliko napisanega in še veliko več – tako v domači kot svetovni literaturi – tudi o preteklih in današnjih spomenikih gmotne in duhovne kulture, ki so pomniki človekovih vsestranskih prizadevanj in ustvarjalnosti, pomniki njegovega duha in njegovega razuma. Pri prebiranju zadevne literature, če izvzamem tisto, ki govori o potrebi zaščite in varovanja kulturnih spomenikov gmotne in duhovne narave, pa dobesečno pogrešam študije, ki bi se ukvarjale s tem, kakšen povratni pomen ima izražanje spoštovanja, priznanja in občudovanja različnih stvaritev in njegovih ustvarjalcev tudi za samega človeka, potemtakem za tistega človeka, ki izrazi spoštovanje ali priznanje. Mnenja sem, da je prirojena lastnost, lahko pa tudi zavestno, včasih z velikim trudom, če že ne kar z romanjem v Canosso pridobljena sposobnost, da izraziš iskreno občudovanje in prav tako iskreno priznanje dejanskim sočlovekovim prizadevanjem, velikega pomena za našo osebno rast, za našo osebno usklajenost s samim seboj in z obdajajočim svetom.

Prav spoštovanje, občudovanje in priznanje veličine sicer nadvse preprostega, vendar vztrajnega človeškega dela, so bila tista čustva, ki so me preplavila, ko sem se na svoji rekreacijski pešpoti ustavljala ob istrskih kamnitih ograjah. Toda v nadaljevanju moje poti pa me je vedno bolj načenjalo vprašanje, koliko resničnega, osebno doživetega spoštovanja in priznanja sploh posvečamo takim in drugačnim preteklim in današnjim človeškim prizadevanjem in stvaritvam. Če povem po pravici, sem ne samo zase tudi na splošno ugotovila, da veliko premalo in predvsem, tudi premalo srčno in iskreno. Potemtakem je naša kultura spoštovanja, občudovanja in priznavanja zelo neznatna, in v povezavi z njo tudi naše notranjosti ne napolnjuje resnično dobro osebno počutje, ki ga lahko nudi le skladnost, sozvočje s človekom in vsekakor tudi z naravo.

Samoumevno se nam zdi, da občudujemo ali se vsaj delamo, da občudujemo, na primer likovna dela svetovnih renesančnih, baročnih ali sodobnih mojstrov, slikarjev, kiparjev in arhitektov. Ko se znajdemo na domačih tleh, je večinoma konec občudovanja. Ali pa občudujemo in priznavamo prizadevanja samo tistim z našega vrta, onim z drugega vrta pa ne, in obratno.

In če se za primerjavo le za hipec ozremo še na domačo in svetovno kulturno dediščino. Kmečke, pa tudi večino naše mestne arhitekture se res ne da primerjati z nekaterimi mogočnimi srednjeveškimi stavbami in katedralami, prav tako se ne more primerjati kaka kmečka, kaj šele kajžarska notranja oprema iz konca 19. stoletja s kako imenitno sočasno meščansko in ne nazadnje tudi s kako moderno današnjo opremo. Tudi ne lesena ali glinasta skleda z dragocenim kitajskim porcelanom, pa tudi ne mlinček za mletje kave z imenitnim električnim mlinčkom, ali če hočete, spodnje perilo naših babic z današnjim preračun-

ljivo oblikovanim ženskim perilom. Tudi ne literarčenje preprostih ljudi z resnično visoko literarno ustvarjalnostjo velikih pesnikov in pisateljev.

Nenazadnje celo priznavamo, da je na težki poti k resnično veliki ustvarjalnosti več ravni človekove ustvarjalnosti in da so sicer redke, pa vendarle, na samem vrhu, druge pa ne. Zakaj ne bi tega prav iskreno priznali, da je to res tako. S tem bi samo pokazali širino svoje osebne kulture. Zato ne vem, zakaj nas popade skrajno onemogel občutek manjvrednosti, če nam prav s takimi velikimi stvaritvami kdo maha pred našim pragom, češ, tvoj narod jih pa nima. Ali kot je napisal Boris Pahor v enem izmed svojih govorov na Prešernov dan, da so se nam take – s sejanjem manjvrednostnih kompleksov povezane – psihološke travme zarezale v mozeg, ko smo dopustili, da so nam cepili v dušo občutek neveljavnosti, zavest majhnosti, ker nimamo ne Michelangela ne Raffaela.

Imamo pa veliko drugih, v času in prostoru svojevrstno bleščečih umetnin, ki so shranjene v naših cerkvah, galerijah in muzejih ali pa kje na prostem, ki se lahko kosajo s srednjeevropskimi stvaritvami, če ostanemo na domačih tleh. Imamo tudi Prešerna, Cankarja, Prežiha, Lipuša, Jančarja in druge ustvarjalce, ki so zrasli iz našega naroda, iz naših stoletnih hotenj in pričakovanj. Od nas samih pa je odvisno, ali bomo občudovali samo s svetovno gloriolo obdane stvaritve ali pa bomo, če že ne enako, pa z drugačno, vendar še vedno s srčnostjo občudovali stvaritve naših prednikov ali pa stvaritve naših sodobnikov. Ali pa, da se ob hkratnem občudovanju nekaterih resnično velikih umetnin ne bi tako zviška zmrdovali nad skromnejšimi in preprostejšimi domačimi stvaritvami in vsakdanjimi dosežki. Saj menda nismo v resnici prepričani, da bi se mi bolje izkazali. Če smo, potem moramo to dokazati. Tudi pesnik France Prešeren, v počastitev katerega smo se danes tako polnoštevilno zbrali, se je v pesmi »Apel in čevljar« dobesedno zmrdoval, če že ne norčeval nad poskusi literarčenja sodobnikov. Vendar mu moramo priznati, da se je zmrdoval povsem upravičeno, saj je sam pisal vrhunsko poezijo.

Kaj pa kultura ograjevanja ali določene povedano kultura zasebnosti in z njo povezano spoštovanje zasebnosti. Beseda ograjevanje ali če parafraziramo Angleže, ki bi temu rekli »splendid isolation«, zveni dokaj tuje. Predstavlja pa tako stanje, ko se človek v celoti ali pa le v določenih smereh dobesedno ogradi, zapre v svoj svet, ker ne želi, da bi se ljudje vtikali vanj. Če se ozrem po svoji deželici na sončni strani Alp in tudi po svetu, bi rekla, da je pristala kultura zasebnosti in z njo povezana kultura spoštovanja zasebnosti prav tako na spodnjem klinu lestvice. V imenu ne vem kake novinarske svobode pišejo – da se razumemo, nekateri, ne vsi – novinarji in novinarke o takih in drugačnih resnično zasebnih podrobnostih iz življenja politikov, umetnikov in drugih znanih ljudi. In kar je še bolj nerazumljivo, očitno večino tistih, ki jim je namenjeno pisanje takih in drugačnih abotnosti, to niti ne moti ali pa se celo strinjajo tudi s takim pisarjenjem; vse kaže, da samo zato, da se o njih piše, da se jim dviga publiciteta. Če se tu in tam obregnemo ob tak način poročanja, imamo takoj na krožniku, češ da je javna oseba in da so te podrobnosti nujne, ali pa vam postrežejo s svobodo govora in pisanja in še celo kako demokracijo pomešajo vmes. In še enkrat pribijejo, da je

obveščanje o zasebnosti javnih ljudi potrebno. Vprašujem se čemu in za koga? Za vas, za mene, ki se mi zdi skrajno neokusno brskanje po njihovem zasebnem življenju, po njihovem, denimo zanje že tako bolečem težkem obolenju, in neprestano omenjanje nekaterih telesnih pomanjkljivosti, ki so povezane z morebitno poraščenostjo lasišča ali telesno velikostjo. Ali ni za človeka, ki dela v tem ali onem poklicu, najpomembneje, da dobro opravlja svoje delo, ali za človeka, ki ga je izbralo ljudstvo, da dosledno, pošteno in moralno opravlja dolžnosti, ki so mu bile zaupane.

Pa ne gre samo za kulturo spoštovanja zasebnosti znanih ljudi v tem trenutku časa, ki ga živimo, gre tudi za kulturo spoštovanja naših rajnih duhovnih velikanov. France Prešeren svoje velike in nepotešene naklonjenosti do nedostopne in nedosegljive Primicove Julije res ni skrival, posvetil ji je celo eno izmed svojih najlepših pesnitev. Toda h kakšni osvetlitvi pesnikovega genija pa pripomorejo še druge podrobnosti iz njegovega zasebnega življenja.

Res začudeno ugotavljam, da se znajdejo na seznamu ljudi, ki hlastajo za čim bolj šokantnimi in žgečkljivimi podrobnostmi celo znana in s kulturo tesno povezana imena.

Saj vendarle pomeni z veliko črko napisana Kultura veliko damo, ki pod svoj plašč ne sprejme vsakogar, pa čeprav velja ali pa se sam razglaša za kulturnika. Zlasti ne tistega, ki ni sposoben varovati svoje zasebnosti in ki ne spoštuje zasebnosti drugih.

Kultura pogovarjanja in dogovarjanja, kultura dialoga in kultura spoštovanja dane besede in dogovorov. O tem, kaj vse lahko vsebuje tako pogosto uporabljena in tudi v politične špekulacije in manipulacije izrabljana beseda dialog, ki je povzeta iz grških besed dialogos in dialegesthai, bi se dalo – podkrepljeno s preteklimi in današnjimi zgledi – govoriti ure in ure. Govoriti z žalostjo in bolečino, ogorčenjem in jezo, razumevanjem in nerazumevanjem. Tudi s skrušenostjo in z obžalovanjem, če se spomnim na kako možnost, ko sem tudi sama prezrla pomen pogovarjanja ali pa nisem izpolnila dane, čeprav morda nepremišljeno dane obljube. Vendar vas ne bi želela obremenjevati s čustvenimi izbruhi, niti se ne želim spustiti na raven govornice razžaljenih in prizadetih.

Kaj pa potem, saj se najbrž ne kaže ustavljati ob pomenu vsakdanjih pogovorov, pomenkovanj in klepetov ob kavi, čeprav bi o tej temi bržkone našli kako razpravo v kateri od domačih ali tujih družboslovnih revij.

Kaže pa se ustavljati ob dogovarjanju in predvsem ob izpolnjevanju danih obljub. V zgodovini človeštva in tudi v zgodovini slovenskega naroda je imela ustno dana obljuba, sklep ali dogovor, prav tako kot v zgodovini drugih narodov, svoje častno mesto. Zakaj izpolnjevanje dane besede je bilo stvar osebne časti in poštenja preprostega, nepismenega človeka, prav tako kot je bilo stvar osebne časti in poštenja pismenih velikašev.

Vprašujem se, koliko vsakdanjih, pa vendarle neizpolnjenih obljub in dogovorov imamo na duši in vesti, čeprav smo prepričani, da je z našo zadevno kulturo vse v redu, če že ne sploh v najlepšem redu.

In še bolj začudeno, razočarano in globoko prizadeto se na pragu 21. stoletja vprašujem: zakaj nas obdaja množica predpisov, ki naj bi varovali človekove pravice, in med njimi

posebej tistih uradno v državnih pogodbah napisanih dogovorov ali členov o pravicah narodov, ki bi se morali po črki besede in po črki zakona izpolnjevati, pa se meni nič tebi nič ne izpolnjujejo. Ne izpolnjujejo in kršijo se dogovori in členi, ki bi morali samoumevno, condito sine qua non veljati v vseh tistih državah, ki se imajo za pravno državo in kot take tudi veljajo. Če to ni tako, se je treba postaviti za svoje pravice. Meni osebno so vedno svetli vzor Južni Tirolci, ki so si svoje državljske pravice izborili preudarno, samozavestno in s skupnim nastopanjem ob veliki pomoči, da ne rečem, že kar genialnih, premočrtnih diplomatskih in našega posnemanja vrednih potezah matične države Avstrije. Če se ne motim, tudi v povezavi z dvojezičnimi krajevnimi napisi. In ker je Avstrija pravna država, je samoumevno, da v svoji državi izpolnjuje take in drugačne dogovore. V primeru, da katera koli pravna država ne izpolnjuje dogovorov, pa se kaže strinjati z ugotovitvijo slovenskega poslanca, ki se ni izražal v visoko sprenevedavem diplomatskem jeziku, da taka država ni pravna država.

Če se odmaknem od že kar zgodovinsko legendarne teme dogovarjanja o dvojezičnih napisih, kaj pa dialog med samimi Slovenci, ki smo zdaj združeni v Evropski skupnosti? Bojim se, da izgubljam svojo življenjsko moč, tako zelo potrebno za ohranjanje naše skupne slovenske narodne biti, v nepotrebnih in neproduktivnih političnih in strankarsko obarvanih bojih za oblast, denar in prestiž. Na ravni narodne skupnosti postajajo te motnje prestiža, če uporabim besedo slovenske psihiatrinje Darje Boben, ki je z njo opredelila različne osebnostne s tekmovalnostjo povezane motnje, že prav travmatične in razdiralne. Opredeliti bi se dale s prisposobno, ki sem jo slišala v svojih mladih letih: »Če pri Slovencih nekdo nekaj naredi, takoj oglasi se jih drugih tristo, ki bi to bolje, ki bi to drugače naredili.« Naj še dodam, da se jih oglasi tudi na avstrijskem Koroškem drugih tristo, ki se sploh ne bi prizadevali za Slovincem nepomembne (dvojezične table), ampak za Slovincem veliko bolj pomembne reči. Čakamo, da stopijo pred ljudi, ki jim zaupajo, in se začnejo s pametjo in srcem boriti za tiste veliko bolj pomembne zadeve. In storili bomo največ, kar lahko storimo za slovenski narod na Koroškem, da jih bomo podprli ali pa vsaj ne ovirali pri njihovih prizadevanjih.

Nazadnje polagam na oltar največje narodove Kulture še besedo o svojem, o našem slovenskem maternem jeziku. Ali ga sploh še cenimo kot kulturno vrednoto, ki se je stoletja in stoletja oblikovala v ustih otrok, mladine in zrelih ljudi, da danes sploh lahko govorimo o naši slovenski kulturi. Saj je treba dandanes znati, govoriti, občudovati in ceniti tudi tuje jezike. Toda samo v svojem, tvojem, našem slovenskem maternem jeziku tako lepo odzvanjajo vse besede in zlasti besede ljubezni, ki smo jih slišali že ob materinih prsah in včasih tudi ob očetovem ljubkovanju. Besede ljubezni, ki jih je pel narodu in svoji veliki ljubezni naš veliki pesnik France Prešeren. Besede ljubezni, ki iz davnine v sedanost združujejo moškega in žensko. Besede, ki nam pomagajo, da se v prvobitni naklonjenosti sklonimo drug k drugemu, ko izgovarjamo najlepše besede preteklosti, sedanosti in prihodnosti, preproste in neizumetničene besede »rad te imam, rada te imam«. Besede, ki rušijo vse ograje v naših srcih in našem razumu, ki nam iz roda v rod pomagajo, da se ohranjamo kot ljudje in kot

nosilci z veliko začetnico napisane Kulture.

Dragi moji bratje in moje sestre: Rada vas imam! Še kako dobro se zavedam, tudi v imenu tiste poniglave politike naših slovenskih državnikov, ki se tega sploh ne ali pa premalo zavedajo, da je vaš obstoj na senčni strani Alp še kako povezan tudi z našim obstojem na sončni strani Alp. In da – goreče upam, da do tega ne bo prišlo – ko boste v vašem boju za slovenski jezik in narod omagali vi, smo na vrsti mi na sončni strani Alp.

In prisrčna hvala, ker z vami, ki ste neskončno prekaljeni in preizkušani v boju za obstanek slovenskega naroda in jezika, lahko obhajam naš največji Slovenski kulturni praznik – Prešernov dan.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 20. 2. 2006

Strokovni članek/1.04

Zvezda Delak Koželj

SODOBNI VIDIKI DOMAČIH IN MEDNARODNIH PREDPISOV TER DOKUMENTOV NA PODROČJU VARSTVA KULTURNE DEDIŠČINE

Financiranje in vloga lastnika

Izvleček

Evropska unija, katere del smo od leta 2004, je pristojnosti s področja kulture, varstva kulturne dediščine in urejanja prostora prepustila posameznim državam. Le varstvo okolja, ki se tiče tudi kulturne dediščine, je eno od ključnih področij skupne evropske pravne ureditve.

Mednarodne konvencije s področja varstva¹ kulturne dediščine neposredno zavezujejo podpisnice k njihovem izvajanju. Vrsta deklaracij in resolucij z varstvenega področja kot političnih dokumentov usmerja in zavezuje k operativnim dejanjem v prid varstva.

Prispevek ugotavlja naše dejansko (prepočasno) sledenje tem dokumentom in ugotavlja naše pomanjkljivosti in (še neuresničene možnosti) pri uveljavljanju vloge lastnika, kakor tudi ustreznega financiranja varstvene dejavnosti, tako v varstveni zakonodaji kakor tudi osrednjih državnih dokumentih.

Abstract

*The European Union, which Slovenia joined in 2004, leaves the responsibilities in the field of culture, cultural heritage protection and spatial planning to the individual states. Only the environment protection related also to cultural heritage is one of the key fields of the *acquis communautaire*.*

International conventions covering cultural heritage protection² directly oblige signatories to implement them. A number of declarations and resolutions in the field of protection as well policy documents provide guidelines and impose obligations to take steps towards protection.

This contribution examines our present too slow compliance with these documents, as well as our deficiencies and (yet unrealised possibilities) in the establishment of the role of the owner, and also in providing suitable financing of the protection activity both in the protective legislation and in key national documents.

Uvod

Zaradi državnostvornega pomena kultura ni bila prenesena na področje, s katerim bi se ukvarjala Evropska unija, ostala je v pristojnosti nacionalnih držav.

Edina izjema je kulturno sodelovanje (v pomenu tako imenovane subsidiarnosti), ki dopušča Evropski uniji, da se vanj vključuje s programi. »Dejavnost skupnosti je namenjena spodbujanju sodelovanja med državami članicami in, če je to treba, podpiranju in dopolnjevanju njihove dejavnosti na naslednjih področjih:

- izboljševanje poznavanja in razširjanja kulture in zgodovine evropskih narodov;
- ohranjanje in varstvo kulturne dediščine evropskega pomena;
- nekomercialna kulturna izmenjava;
- umetniško in književno izražanje, tudi na avdio-vizualnem področju.«³

¹ *Varstvo*: kot prevod iz angl. *protection* je podrejen pojem in obsega zakonsko, upravno in strokovno dejavnost. *Ohranjanje*: kot prevod iz angl. *conservation* je najširši pojem. Združuje vse vrste politik, strategij, zakonskih, upravnih in tehničnih ukrepov in dejavnosti v povezavi z dediščino. *Zaščita*: kot prevod iz angl. *preservation* pomeni konkretne ukrepe in aktivnosti, katerih namen je preprečevanje neželenih sprememb in slabšanja stanja dediščine.

² *Protection* (in Slovene *varstvo*) is a subordinate term and encompasses legal and professional activities and those connected to public administration. *Conservation* (in Slovene *ohranjanje*) is the widest term. It encompasses all sorts of policies, strategies, legal, public administration and technical measures connected to the heritage. *Protection* (in Slovene *zaščita*) means the concrete measures and activities, the intention of which is to prevent undesired changes and worsening of the condition of heritage.

³ 128. čl. Pogodbe o Evropski Uniji (*Uradni list RS, Mednarodne pogodbe št. 7/04*). Ta člen se bo predvidoma prenesel tudi v t. i. Ustavno pogodbo Evropske unije.